

Branko Hrvatín, predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske

Moj doprinos ovoj diskusiji, uvaženi kolegice i kolege, neće sigurno biti tako dramatičan kao što je to najavio profesor Barbić. Bit će to moja osobna razmišljanja, a dekan i prodekanica su najavili, kao što ste čuli, ne tako kritički da su mišljenje o ovoj temi čuli na sastanku sa sucima u Vrhovnom sudu. Onda su se čule možda malo ozbiljnije primjedbe, ali uglavnom mislim da smo uskladili sve naše stavove dosta jasno. Drago mi je nakon što sam čuo prva dva uvodna izlaganja, a nakon što sam ih čuo i na Vrhovnom sudu, da ćete nešto slično čuti i u mom izlaganju. Znači da prepoznamo neke opće premise koje su tu i ne treba biti nekih revolucionarnih promjena jer one ne bi bile baš dobre. Neupitno se nalazimo u vremenu kad su razne strategije vrlo popularne i česte. Čuli ste od profesora Barbića da je ovo četvrta strategija o kojoj ovdje raspravljamo. Ne nalazim to negativnim niti pomodarskim trendom. Prepoznam u tome (i takvom pristupu) osvješćivanje problema ne samo u pojedinoj struci i njezinom dijelu nego i u javnosti, ali i jasno izraženu potrebu za razjašnjenjem problema, a nakon dijagnosticiranih manjkavosti i njihovo sustavno rješavanje. Dopustit ću si ovdje iznijeti nekoliko uvodnih postavki koje osobno smatram valjanim. Promatrajući pravno obrazovanje koje izaziva zanimanje smatram da postoji najmanje dvojni pristup. Jedan je zadovoljiti potrebu za razvojem pravne znanosti koja se mora razvijati jer je to jedan od uvjeta bez kojih se ne može. Ne možemo razmišljati o razvoju prava, ali i kako volimo reći, pravne države kod nas pa, i šire bez da razvijamo pravnu znanost. Mislim da je potpuno legitimna misao, a to je bit i time ću pragmatičare možda i šokirati, da je to onaj važni, pretežni, segment koji pravni fakulteti moraju dati. Pripremati nove kadrove i za znanost. Već sam ranije govorio o propisima i ustvrdio sam da su nam propisi loše kvalitete i da izazivaju čitav niz problema u praksi. Sudovi su tu da tumače pravo i propise što je naravno i njihov zadatak, ali ne u tako širokom obimu koji je danas nužan. Samo s kadrom koji je znanstveno pripremljen i uz to dodati još i malo prakse znači imati bazu koja će stvarati dobre propise, a to je ono što nas u budućnosti čeka, a o tome je već rečeno u uvodnom izlaganju. S druge strane valja zadovoljiti sve više i drugi aspekt, a to je pristup pragmatičnome, pristup praksi i osposobljavati pravno besprijekorno educirani kadar koji bi trebao ovu znanost provoditi u praksi. Kaže se i zahtjeva, odmah je provoditi maksimalno u praksi. Mislim da takav pristup nije moguć. Ne znam hoćete li se složiti sa mnom, ali mislim da je pravna znanost ako gledamo društveno-humanističke znanosti upravo ona čiji se proizvodi gotovo u potpunosti odmah konzumiraju u praksi i kroz praktično prolaze svoju konačnu provjeru. U ovoj oblasti je to najizraženije. Danas pokušava prevladati ovaj drugi pristup, ka pragmatičnome, ka praktičnome postavljajući ovakav maksimalistički zahtjev kao cilj ka kojemu se teži u pravnom obrazovanju. Osposobiti što učinkovitija stručnjaka koji bi odmah nakon diplome udovoljavao zadacima koji su, međutim, sve složeniji i kada se tome doda, sve veća potreba za specijalizacijom koja je danas toliko jasno nužna. Tada je jasno da je takav maksimalistički cilj i nemoguće ostvariti. Nije zadatak Pravnog fakulteta da nam preda na tržište takvog stručnjaka i da to kao praktičari i ne možemo zahtijevati i da ako to zahtijevamo onda krivo tražimo. Ponavljam, širina znanja i vještina koja se danas traže zbog specijalizacije je prevelika da bi se tome jednostavno moglo udovoljiti. Mislim, međutim, da je neupitno jasno da pravni fakulteti prestaju biti orijentirani na samo znanstvene ustanove koje će stvarati znanstveni kadar koji će "umirati u ljepoti" teoretskog rješavanja pravnih problema. To je druga krajnost suprotstavljena onoj koja isto tako nije ono čemu treba težiti. Problem koji se uočava u praksi a koje smo mi uočili jest, međutim, nepripremljenost za primjenu temeljnih instituta, za njihovu analizu radi stručnog i praktičnog rješavanja problema. Odgovor na naizgled najsloženija pitanja, koja se javljaju kao pravna pitanja u praksi, leže u čišćenju i razjašnjavanju problema, njegovu raščlanjivanju na postavke određenog instituta. Ako se taj temeljni institut ne poznaje dolazi do zamagljivanja problema do dugotrajnih postupaka u kojima se od šume ne vidi drvo i do apsurdnih situacija u kojima se nalazimo mi u sudbenoj vlasti iz kojih ponekad ne vidimo izlaz. To su dugotrajni postupci koji traju, traju i stvaraju percepciju koja je jako negativna o korupciji, neznanju, nekompetentnosti itd. Konkretno već u postavljanju problema se griješi. Odvjetnička struka, o njoj će nešto više govoriti vjerojatno

kolega Sučević, pogrešno postavlja problem pred sud. U nastavku sud ne zna raščlaniti problem, ne zna bit spora i naravno tko caruje? Činjenice koje se bez reda i razloga izlažu i utvrđuju a to je nažalost uzelo maha i na višim sudovima. Kada se tome doda i nepoznavanje temeljnoga zanata o primjeni postupovnih odredbi, onda dolazimo konačno do toga da naši i suci i odvjetnici nisu osposobljeni za malo složenije zadatke u onoj mjeri u kojoj bi to trebalo biti. Neću odgovoriti gdje počinje odgovornost za to, ali mislim da odgovor znamo. Nadalje, odvjetnici imaju sreću da su u sredini toga dugačkog lanca, a mi (sudstvo) smo na kraju. Doista je pravo pitanje jesmo li samo mi odgovorni za ono što je konačan produkt jednog spora, jedne takve situacije. Čini mi se da sam sad postavio određene postavke koje bi trebale odgovoriti i kako formirati i nastavu na pravnom fakultetu i kako doći do određenih boljih rezultata. Nužno je definirati koja su to teoretska znanja onaj temelj koji se mora osigurati i bez kojega se ne može. Treba osigurati stjecanje tih znanja kroz obvezatna i kvalitetna predavanja. Naravno, to su predavanja koja bi trebalo pohađati i na taj način stjecati znanja. To ne mora biti puni kvantum sati predviđen za predmet, to može biti jedan manji kvantum sati, ali koji će biti obavezan za studente. Ovdje smo govorili o cjeloživotnom obrazovanju. Sada je prisutan sustav "cjelodnevnog obrazovanja" koje traje nekoliko dana prije ispita kada se nastoji sublimirati što se više može. Pomoć je jedna velika novina koja se uvela, a to su obvezatni kolokviji, jedan rad sa studentima gdje se daju i provjeravaju osnovna znanja i kroz koja se lakše prolazi i vjerujem da osigurava stjecanje jednog određenog kvantuma znanja dobre kvalitete. Ne kažem da je moja ideja nešto dobro, ali izlažem je i podastirem je vama. Drugo, nužan je standardizirani načini provjere toga znanja koji mora biti na nekom standardu, dakle, koji se ne smije bitno razlikovati od predmeta do predmeta kako bi se jasno provjerilo što i koliko se od toga dobilo. Konačno, nužno je definirati i koje su to vještine koje su nužne, a koje su poželjne za našu profesiju i isto tako sa studentima na tome raditi. Jedan od bagatelnih primjera je govornička vještina koju naši studenti koji će sutra raditi i živjeti od toga, nemaju, s kojima nitko na tome ne radi jer ne stiže. Vjerujem da bi stjecanje te vještine u svakom od određenih predmeta moglo naći jedan novi dopunski vid nastave koji bi se dodavao. Drago mi je nešto što sam ranije čuo, a ovdje to danas nije bilo rečeno zbog kratkoće u vremenu. Čuli smo od dekana na našem sastanku, o brizi i radu sa studentima na odgoju studenata tako da oni kad završe pravni fakultet imaju još nešto. To nije samo pravno znanje nego i etika koju oni moraju razvijati u ovome zvanju, a kasnije i određenim zanimanjima posjedovati. Taj se dio odgoja zapostavlja i u osnovnom i srednjem obrazovanju, vidjet ćemo koliko ga imamo kod kuće, ali bi to pravni fakulteti morali i mogli razvijati i drago mi je što je to bilo rečeno. Nema sumnje da je jedan od nužnih poteza isto tako otvoriti pravni fakultet praksi i to kako kroz aktivnije učešće praktičara u određenim segmentima primijene znanja tako i obvezatnom pohađanju jasno definiranog praktičnoga rada, ponavljam, bez namjere da se tu dođe do perfekcionizma kada će naši studenti naučiti detalje, ali moraju znati na kojem se terenu nalaze, moraju znati prepoznati neke stvari i moraju se znati, konačno, opredijeliti u koji će segment ovoga širokoga zvanja krenuti, moramo ih i time motivirati. Da bi došlo do toga mora se odrediti vrsta prakse, vrijeme prakse, kvaliteta prakse i to ne samo kvaliteta i provjera pohađanja koju ćemo kontrolirati nego i kvaliteta onih koji je prezentiraju našim studentima, a to smo mi iz prakse. Po meni je nužno definirati ove kategorije ali i biti svjestan da nam je europsko pravo pred vratima. Prigovara se da ga nema u našoj cjeloživotnoj edukaciji. Kroz Pravosudnu akademiju, bit će ga, ali ga nema ni na pravnom fakultetu dovoljno. Mora ga se uvoditi, kao poseban kolegij ali i u ostalim predmetima koji postoje ima prostora za takve stvari. Mijenjaju se načini tumačenja prava, krećemo ka precedentnom pravu sve više, mijenjaju se načini kako ćemo istraživati tu praksu i kako ju koristiti u svakodnevnom radu. Prema tome, ne samo općenito, uvesti samo jedan novi predmet i niz kolegija koji će svakako biti potrebni, već naglašavam i u postojećima naći prostor za takve stvari. Pravosudna akademija je prostor gdje pravni fakulteti mogu jako djelovati. Uvijek smo naglašavali da smo za koncept usavršavanja i naših sudaca gdje će suci kao nositelji takvih obuka imati jako važan segment, ali ne i apsolutni i *lessons learn* u prethodnom razdoblju koji smo imali kroz naše regionalne centre nam ukazuju upravo za to. Možemo koristiti i pravnu znanost i odvjetništvo i da tu ima svatko svoj segment uz naše suce koji će biti posebno trenirani i osposobljeni pružati daljnje znanje i vještine svojim kolegama. Upravo tu je nastavak nakon diplome i tada kreće prava specijalistička edukacija i

mi ćemo u okviru Pravosudne akademije osigurati, vjerojatno vrlo brzo, daljnju edukaciju naših vježbenika, naših sudskih savjetnika koji su najveći izvor onoga kadra koji završava u sudstvu. Imamo jako mlado sudstvo. To je i dobro i loše. Dobro jer ga možemo educirati na dobar način, a isto tako nužna je ova nova energija kako bi se riješili zaostaci. Na kraju, bez zlih namjera, ono što bih vama znanstvenicima pravnih fakulteta poželio je strast. Vratite strast pravnim fakultetima svojim predavanjima da se to kod studenata osjeti. Bit će honorirano i vama, a vjerujte kasnije i nama u praksi. Nadam se da ćemo uspjeti tu strast pobuditi i kod naših sudaca da se prosto ne odrađuju predmeti već da ulože sebe u to časno i teško zanimanje koje su odabrali. Hvala.